

Interculturele pedagogie, een leerrijke uitwisseling tussen Ecuador en Vlaanderen

[1]

Van 7 tot en met 11 december laatstleden brachten Ángel Japón en Marcelo Quishpe een leerbezoek aan België. Beide professoren hebben een expertise in interculturele pedagogie en volgen elk vanuit hun vakgebied, respectievelijk pedagogie en geschiedkunde, de ontwikkelingen omtrent diversiteit in Ecuador. We brachten hen tijdens hun bezoek in contact met Prof. Dr. Piet Van Avermaet, directeur van het Steunpunt Diversiteit en Leren. In het interview hieronder delen ze hun leerervaringen.

Welke gelijkenissen met Ecuador vielen het meest op?

(MQ) In Ecuador is de laatste jaren de aandacht voor de culturele diversiteit groter geworden. De sociale strijd van de *indígena*-beweging en de Afro's was een belangrijk stap en droeg bij tot een beter begrip van de culturele diversiteit. Sindsdien groeit het inzicht dat bepaalde vormen van sociale uitsluiting zoals racisme of de beperkte toegang tot onderwijs mechanismen waren om de dominantie van het koloniale systeem verder te zetten. Het gaat de goede richting uit, maar er is nog veel werk aan de winkel. Op een vergelijkbare manier heeft de ontstaansgeschiedenis van België bijgedragen in het erkennen van de aanwezige diversiteit. Maar het heeft tegelijkertijd niet kunnen vermijden dat er wantrouwen is ten aanzien van de sterke identiteiten van de regio's. Bovendien worden er door de komst van migranten en nieuwe socioculturele groepen nieuwe identiteiten geherformuleerd.

Waar een multiculturele samenleving opgebouwd wordt, vergroten de spanningen tussen bestaande interne identiteiten. Dit is geen uniek Vlaams of Ecuadoraans fenomeen maar een globale tendens waarop de samenleving en haar overheden een antwoord moeten formuleren. De culturele diversiteit is geen bedreiging maar een kans om een *“wereld te bouwen waarin alle werelden passen”*, zoals de Zapatisten het zeggen. Dit wil zeggen dat men moet evolueren naar een interculturaliteit die zoekt naar de ‘dialogo tussen culturen’, een *‘poli-loog’*, een dialoog vanuit de lokale contexten waarbij elke vorm van dominantie verdwijnt. In een dergelijke context en vanuit verschillende hoeken van de samenleving werken individuen en groepen aan een beter begrip van de culturele diversiteit.

(ÁP) Onderwijs is een uitgelezen context om aan een *poli-loog* te werken. In deze ruimte worden niet enkel kennis en vaardigheden bijgebracht. Er worden ook sociale vaardigheden ontwikkeld om samen te leven en ons te verbinden met hen die we tot nu toe hebben gedefinieerd als anders, vreemd, exotisch of gevaarlijk. Om dit te bereiken, is er een hervorming nodig van het onderwijssysteem want *“de culturen zijn bron van interpretatie en realiteitszin, die ons confronteren (...) met de noodzaak om de culturen ook te zien als dragers van betekenissen die het recht hebben het discours mee te bepalen (...)”* (Fornet-Betancourt, 2001). Daarom is de diversiteit, zowel in Ecuador als in België, een kans om nieuwe relaties te vormen. Wij geloven dat dit kan via onderwijs.

(PVA) Voor mij was het opvallend hoe sterk de sociale ongelijkheden ingebakken zijn in de Ecuadoraanse en de

Belgische samenleving. We voelen daarbij de nood om (toekomstige) leerkrachten te versterken om op een constructieve manier met diversiteit en interculturaliteit om te kunnen gaan. Daarbij heeft de wijze waarop naar interculturaliteit en diversiteit wordt gekeken een meer genuanceerde en gelaagde invulling nodig.

Welke belangrijke verschillen kon je vaststellen?

(ÁJ) In Vlaanderen bepaalt de overheid de onderwijsdoelen die moeten behaald worden. Deze doelen worden door schoolteams geconcretiseerd. Daardoor kan het onderwijs aangepast worden aan de context en noden. Er is vrijheid om te innoveren. Het bepalen van onderwijsdoelen gaat hand in hand met de vrijheid van onderwijsinstellingen om de beste mechanismen in te bouwen om die doelstellingen te bereiken. Pedagogisch gesproken is dit een gecontextualiseerd curriculum.

In Ecuador daarentegen leidde de institutionalisering van een nieuw onderwijssysteem tot de homogenisering van het onderwijs, zowel administratief als in het opstellen van een pedagogie en curriculum. Men ontkent de culturele diversiteit van het land, tussen mestiezen, *indígena's* en Afro's onderling en de diversiteit in elk van deze grote groepen. Het is heel verschillend om geboren te worden of op te groeien in Cuenca, Guayaquil of Tena. De Cañari-bevolking rondom Ingapirca zijn niet dezelfde als die van Suscal, en zij zijn op hun beurt verschillend van de mensen van Shuar in het Amazonegebied of de mensen van Chonos aan de kust.

In Ecuador hebben de leerkrachten niet de vrijheid om het onderwijs aan te passen aan de lokale context. Ze moeten het handboek volgen dat hen toegewezen wordt. De verschillen (lees: de identiteiten) worden uitgewist. We zouden kunnen stellen dat op deze manier ook het denken op school ideologisch bepaald wordt.

(PVA) In Ecuador is de factor '*indigenous minorities*' belangrijk. In Ecuador is de aanwezige diversiteit en sociale ongelijkheid het resultaat van een geschiedenis waarbij de oorspronkelijke bevolkingsgroepen werden overheerst door een kolonisator. In Vlaanderen is de diversiteit een gevolg van verschillende opeenvolgende migratiestromen. Maar hoewel dit een verschillend historisch perspectief geeft, zijn de onderliggende mechanisme van sociale uitsluiting die daaruit volgen dezelfde en opvallend gelijkend tussen Ecuador en Vlaanderen/België.

Welke reflecties zijn opgedoken over de situatie in Ecuador na deze ervaringen?

(MQ) In Ecuador is het onderwijs de laatste jaren hervormd. Er gaat veel aandacht naar de opleiding van leerkrachten, aan de instroom van goede leerkrachten en de evaluatie van docenten. Dit zal bijdragen aan het verbeteren van het onderwijssysteem. Maar momenteel houdt de overheid de teugels van de hervorming sterk in handen. Het is nu niet toegestaan dat de docenten van de hogescholen, ouders en de gemeenschap actief participeren in de scholen. We hopen dat dit slechts een voorbijgaande fase is.

Volgens ons is het in Ecuador noodzakelijk om interculturele onderwijsprogramma's te implementeren. In dat kader willen we graag enkele ervaringen uit België uittesten in Ecuador. De Ecuadoraanse overheid houdt een intercultureel discours dat invloed heeft op de hervorming van het Ecuadoraanse onderwijssysteem. We hopen op termijn te kunnen evolueren naar een echt intercultureel leren, waar men leert door middel van de dialoog tussen de culturen en kennisvormen. Uit deze dialoog kan nieuwe kennis ontstaan "*door in interactie te treden met de ander met respect en erkenning voor die ander. Het gaat om een leren tussen ons*" (Cáceres, 2009). Het intercultureel onderwijs zorgt voor de valorisatie en toe-eigening van de diversiteit.

Hoe bepaalt deze uitwisseling het toekomstig werk dat je zal doen in dit thema? Heb je concrete plannen?

(ÁJ) Dit leerbezoek zorgde ervoor dat we opnieuw gingen nadenken over de eigen lespraktijk en de invulling van de masterprogramma's die gepland zijn en waarvoor dit een hele hulp was. De thema's die aan bod kwamen tijdens de vele gesprekken en ontmoetingen, geven ons ideeën voor ons toekomstig werk.

(PVA) We hebben mogelijkheden besproken voor de uitwisseling tussen master- en doctoraatsstudenten. We plannen ook om gastcolleges te geven op elkaars universiteiten. Maar ik zie ook een opportuniteit om gezamenlijk

comparatief onderzoek uit te voeren naar diversiteit, kansarmoede en gelijke onderwijskansen in onderwijs en naar meertaligheid in onderwijs.

Heeft dit soort van interculturele uitwisseling een bijgevoegde meerwaarde? Welke, in jouw ervaring?

(MQ) De wereld is veel kleiner dan we denken. We zijn allemaal mensen die dezelfde problemen, uitdagingen en wensen delen, in dit geval: de culturele diversiteit en het onderwijs. Maar de wereld wordt ook groter en het is onrealistisch om ons te concentreren of te nestelen op ons eigen perceeltje in deze wereld. De wereld zien is belangrijk, hetzij door het schrift, het beeld, muziek of vanuit de academische bezorgdheid. Maar er is niets te vergelijken met het voelen, het ruiken, het aanraken, het proeven,... Door dit leerbezoek konden we even afstand nemen van de Ecuadoraanse realiteit. Het leren kennen van verschillende organisaties heeft ons geholpen en gemotiveerd om de processen van leren en pedagogische modellen die men toepast in België te her-denken. Dank u voor deze onvergetelijke ervaring.

(PVA) Ik ben het helemaal eens. Dergelijke internationale en interculturele uitwisselingen brengen een kritische reflectie op het eigen werk teweeg. Ik heb kunnen ervaren hoe we hier in Vlaanderen ook kunnen leren uit het Zuiden, in dit geval Ecuador. We hebben elkaars visies op diversiteit ontdekt en gezien dat deze gemeenschappelijk zijn ondanks historische en contextuele verschillen.

Ter voorbereiding van het leerbezoek ontvingen we een **videoboodschap van Ángel Japón en Marcelo Quishpe** die aanzet tot reflectie over diversiteit. [De video is te bekijken op YouTube](#) [2] (ondertiteling aanklikbaar via icoon rechtsonder).

Adres van de bronpagina (laatst bijgewerkt op 25/08/2022): <https://www.vvob.org/nl/noordwerking/gok/equitystories/interculturele-pedagogie-een-leerrijke-uitwisseling-tussen-ecuador-en>

Links

[1] <https://www.vvob.org/nl/noordwerking/gok/equitystories/interculturele-pedagogie-een-leerrijke-uitwisseling-tussen-ecuador-en>

[2] <https://www.youtube.com/watch?v=n3XNUhNcwFQ&feature=youtu.be>